

राजा ययातिर्दौहित्रैः पतितस्तारितो यथा । सद्भिः पुरुषशार्दूल तथाऽहं भवता द्विजः ।  
 मातापितृभ्यां शुश्रूषां करिष्ये वचनात्तव । नाकृतात्मा वेदयति धर्माधर्मविनिश्चयं ।  
 दुर्ज्ञेयः शाश्वतो धर्मः शूद्रयो नो हि वर्त्तते । न त्वां शूद्रमहं मन्ये भवितव्यं हि कारणं ।  
 येन कर्मविशेषेण प्राप्तेयं शूद्रता त्वया । एतदिच्छामि विज्ञातुं तत्त्वेन हि महामते । १४०५०  
 कामया ब्रूहि मे सर्वं सत्येन प्रयतात्मना ॥ व्याध उवाच ॥ अनतिक्रमणीया वै ब्राह्मणा मे द्विजोत्तम ।  
 शृणु सर्वमिदं वृत्तं पूर्वदेहे ममानघ । अहं हि ब्राह्मणः पूर्वमासं द्विजवरात्मजः ।  
 वेदाध्यायी सुकुशलो वेदाङ्गानाञ्च पारगः । आत्मदोषकृतैर्ब्रह्मन्वस्थामाप्तवानिमां ।  
 कश्चिद्राजा मम सखा धनुर्वेदपरायणः । संसर्गाद्भुवि श्रेष्ठस्ततोऽहमभवं द्विज ।  
 एतस्मिन्नेव काले तु मृगयां निर्गतो नृपः । सहितो योधमुख्यैश्च मन्त्रिभिश्च स संवृतः । १४०५५  
 ततोऽभ्यहन्मृगांस्तत्र सुबद्धनाश्रमं प्रति । अथ चित्रः शरो घोरो मयाऽपि द्विजसत्तम ।  
 ताडितश्च क्षपिस्तेन शरेणानतपर्वणा । भूमौ निपतितो ब्रह्मन्नुवाच प्रतिनादयन् ।  
 नापराध्याम्यहं किञ्चित् केन पापमिदं कृतं । मन्वानस्तं मृगञ्चाहं संप्राप्तः सहसा विभो ।  
 अपश्यं तमृषिं विद्धं शरेणानतपर्वणा । अकार्य्यकरणाच्चापि मृगं मे व्यथितं मनः ।  
 तमुग्रतपसं विप्रं निष्टनन्तं महीतले । अजानता कृतमिदं मयेत्यहमथाब्रुवं । १४०६०  
 क्षन्तुमर्हसि मे सर्वमिति चेत्तो मया मुनिः । ततः प्रत्यब्रवीदाक्यमृषिर्मां क्रोधमूर्च्छितः ।  
 व्याधस्त्वं भविता क्रुर शूद्रयोनावितिद्विज ।  
 इति श्रीमहाभारते आरण्यपर्वणि मार्कण्डेयसमाख्यापर्वणि द्विजव्याधसंवादे चतुर्दशाधिकद्विंशतोऽध्यायः ॥ २१४ ॥  
 ॥ व्याध उवाच ॥ एवं शप्तोऽहमृषिणा तदा द्विजवरोत्तम । अभिप्रसादयमृषिं गिरा चाहीति मां तदा ।  
 अजानता मया कार्यमिदमद्य कृतं मुने । क्षन्तुमर्हसि तत्सर्वं प्रसीद भगवन्निति ।  
 ॥ क्षपिरुवाच ॥ नान्यथा भविता शाप एवमेतदसंशयं । आनृशस्यात्त्वहं किञ्चित् कर्त्ताऽनुग्रहमद्य ते ।  
 शूद्रयो न्यां वर्त्तमानो धर्मज्ञो हि भविष्यसि । मातापित्रोश्च शुश्रूषां करिष्यसि न संशयः ।  
 तथा शुश्रूषया सिद्धिं महत्त्वं समवाप्स्यसि । जातिस्ररश्च भविता स्वर्गश्चैव गमिष्यसि ।  
 शापचये तु निवृत्ते भविताऽसि पुनर्द्विजः । एवं शप्तः पुरा तेन क्षपिणाऽस्युग्रतेजसा ।  
 प्रसादश्च कृतस्तेन ममैव द्विपदाम्बर । शरञ्चोद्धृतवानस्मि तस्य वै द्विजसत्तम ।  
 ॥ आश्रमञ्च मया नीतो नच प्राणैर्ययुज्यत । एतत्ते सर्वमाख्यातं यथा मम पुराऽभवत् ।  
 अभितश्चापि गन्तव्यं मया स्वर्गं द्विजोत्तम ॥ ब्राह्मण उवाच ॥ एवमेतानि पुरुषा दुःखानि च सुखानि च ।  
 आप्नुवन्ति महाबुद्धे नेत्कण्ठां कर्त्तुमर्हसि । दुष्करं हि कृतं कर्म ज्ञानता जातिमात्मनः ।  
 लोकवृत्तान्ततत्त्वज्ञ नित्यं धर्मपरायण । कर्मदोषश्च वै विदन्नात्मजातिकृतेन वै ।  
 कश्चित्कालमुत्थतां वै ततोऽसि भविता द्विजः । साम्प्रतञ्च मतो मेऽसि ब्राह्मणो नात्र संशयः ।  
 ब्राह्मणः पतनीयेषु वर्त्तमानो विकर्मसु । दाम्भिको दुष्कृतः प्राज्ञः शूद्रेण सदृशो भवेत् । १४०७५